

Соломонюк О.Я.

студент,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

КРИМІНАЛІСТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ

На даний час, торгівля людьми є дуже прибутковою справою. В наш час це найшвидше зростаюча злочинна індустрія у світі. Даний вид злочину порівнюється з незаконною торгівлею зброєю, як з другою найбільшою злочинною діяльністю, після торгівлі наркотиками. Рада Європи зазначає, що торгівля людьми досягла масштабів епідемії за останні десять років, з річним глобальним ринком близько 42,5 мільярдів доларів.

Торгівля людьми тягне за собою експлуатацію людини через працю або комерційний секс. Роботи або послуги можуть включати в себе будь-що: від кабальної або примусової праці до комерційної сексуальної експлуатації.

На сьогодні діють такі організації, що протидіють торгівлі людьми – Організація Об'єднаних Націй (Глобальна ініціатива ООН з боротьби з торгівлею людьми), Організація з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ), Міжнародна організація з міграції (ІОМ). А також, кожна держава вживає певні заходи, щодо запобігання торгівлі людьми.

В Україні відповідальність за даний вид злочину передбачено у ст. 149 Кримінального кодексу України.

Основні проблеми розслідування злочинів, пов'язаних з торгівлею людьми полягають в наступному:

- Більшість вважає, що торгівля людьми може траплятися тільки в бідних країнах (тобто виключення співучасників злочину), але кожна країна у світі є втягнута у цю підпільну систему, що приносить зиск.

- Відсутня єдина та чітка методика розслідування даного виду злочину між державами які є: постачальником, транзитом чи місцем призначення.

- Корупційні діяння посадовими особами державних органів, які займаються оформленням та видачею необхідних для виїзду за кордон документів, а також які здійснюють безпосередній контроль за переміщенням громадян через державний контроль.

- Інтернаціональний характер (розпочинається в одній країні, а закінчується в іншій).

Основним елементом системи слідчих дій, під час вчинення злочину, який має ознаки торгівлі людьми є криміналістична характеристика, яка включає в себе:

- спосіб вчинення злочину;
- методи вчинення злочину;
- особливості потерпілої особи;
- особливості особи злочинця;

Торгівля людьми – протизаконна торгівля людськими істотами в цілях комерційної сексуальної експлуатації або примусової праці з метою отримання прибутку.

На сьогодні, можливо, виділити два способи вчинення даного злочину: вербування і перевезення.

Вербування людини – це запрошення, набір або залучення шляхом домовленості осіб для їх участі в будь-яких видах діяльності (участь у збройному конфлікті або насильницьких діях особисто чи у воєнізованих формуваннях або групах, працевлаштування). Вербування може бути проведене, наприклад, по телефону, за допомогою інтернету, шляхом листування. Згода особи, яку вербують, може бути надана як в письмовій (шляхом підписання контракту, розписки в отриманні грошей), так і в усній формі.

Перевезення людини – зміна місця перебування особи як в межах території держави, так і її перевезення чи інше переміщення через державний кордон до іншої держави. Незаконне переміщення особи через державний кордон означає факт незаконного переправлення осіб і кваліфікується як торгівля людьми та незаконне переправлення осіб через державний кордон України.

Методи вчинення даного злочину виявляється у використанні обману, шантажу чи уразливого стану особи. Обман полягає у повідомленні потерпілій особі завідомо неправдивої інформації щодо умов працевлаштування, видів майбутньої діяльності або приховуванні важливих відомостей, інформації, повідомлення яких мало б суттєве значення для поведінки особи та вплинуло б на її рішення погодитись на працевлаштування (наприклад, обіцянки сприяти роботі в якості офіціанток, гувернанток з послідувачим продажем у сфері сексуальних послуг).

Шантажем являються погрози винного розголосити компрометуючі або інші відомості, які потерпіла особа бажає зберегти у таємниці (наприклад, погроза повідомити про заняття проституцією, про судимість особи); погроза знищенням або пошкодженням майна.

Під уразливим станом особи розуміється зумовлений фізичними чи психічними властивостями або зовнішніми обставинами стан особи, який позбавляє або обмежує її здатність усвідомлювати свої дії або керувати ними, приймати за своєю волею самостійні рішення, чинити опір насильницьким чи іншим незаконним діям, збіг тяжких особистих, сімейних або інших обставин. В усіх випадках, коли за обставинами справи згода потерпілого на вербування, переміщення, була вимушеною, об'єктивних та суб'єктивних обставин і не відповідає інтересам особи, констатується наявність уразливого стану.

Також, розповсюдженні такі методи, як: боргова кабала, вилучення документів, що посвідчують особу, ізоляція (мовна та соціальна), погрози застосування насильства, психологічний тиск, погрози, застосування розправи з сім'єю чи близькими потерпілої особи.

Статистичні дані дозволяють охарактеризувати особу потерпілого:

- як правило, молоді особи віком від 18 до 25 років. Потерпілі, які не відповідають цим віковим параметрам – скоріше, виключення;
- відрізняються привабливою зовнішністю. Співробітники підрозділів по боротьбі зі злочинами, пов'язаними з торгівлею людьми, фіксують той факт, що потерпілих з відразливою зовнішністю майже не буває;

- абсолютна більшість жертв торгівлі людьми – з малозабезпечених родин та родин з умовно середнім достатком (поняття «малозабезпечена», «із середнім достатком» дуже умовні, оскільки в нинішній економічній ситуації в Україні дуже важко ідентифікувати економічний статус громадян);

- багато молодих осіб, які стали жертвами торгівлі людьми, вирости в неповних родинах (як правило, виховувала одна мати);

- більшості випадків, потерпілі мають середню освіту, а іноді навіть і незакінчену середню;

- на момент вербування всі потерпілі були безробітними, хоча деякі з них раніше працювали продавцями на ринках чи в кіосках. Тобто, це особи, які завдяки своїм особистим якостям та через зовнішні обставини стають об'єктами купівлі-продажу або інших протиправних угод відносно людини.

Узагальнену характеристику особи злочинця визначити дуже важко, оскільки неможливо виділити характерні особливості – загальні для всієї категорії злочинців. Аналізувати кримінальні справи, можна дійти до висновку:

Дуже великий віковий діапазон (до 18 років – 6% осіб, які проходили за вивченими кримінальними справами; 18-30 років – 38,6% осіб; 30-45 років – 48,2%; більше 45 років – 7,2%), різний рівень освіти (неповна середня – 19,3% осіб; середня – 69,9%; незакінчена вища – 3,6%; вища – 7,2%); 6% осіб – іноземні громадяни; 77,1% осіб, які притягувались до кримінальної відповідальності за вивченими кримінальними справами про торгівлю людьми, не мали постійної роботи.

За соціальним статусом торговців людьми можна розділити на дві групи: кримінальні елементи, члени злочинних угруповань, з одного боку, і зовні законослухняні співробітники комерційних структур – з іншого. Таким чином, більш розширена характеристика злочинця у цьому випадку залежить від того, яку функцію він виконує.

Торгівля людьми має певні криміналістичні особливості через те, що ці злочини головним чином вчиняються групами осіб. Переважна більшість опитаних оперативних працівників та слідчих зазначають, що торгівлю людьми здійснюють найчастіше організовані групи. Проведеними дослідженнями встановлено, що такі злочини вчиняються злочинними групами на досить високому рівні організованості. Групи створюються, як правило, на ґрунті особистих знайомств.

Виходячи з викладеного можна говорити, що торгівля людьми є злочином проти людяності. Вона включає акт вербування, перевезення, передачі, приховування або одержання людини за допомогою застосування сили, примусу або іншими засобами, з метою її експлуатації. Щороку тисячі чоловіків, жінок і дітей потрапляють до рук торговців людьми, в їхніх власних країнах і за кордоном. Кожна країна у світі є задіяною в торгівлі людьми, чи в якості країни походження, транзиту чи призначення жертв.